

نظام بیمه اجتماعی در پادشاهی

عربستان سعودی*

ترجمه منصوره حکمی

کشور پادشاهی عربستان سعودی عضو سازمان ملل، سازمان بین‌المللی کار، اتحادیه کشورهای عربی و سازمان کار اعراب است. این کشور در وسط سه قاره قدیمی جهان (آسیا، آفریقا و اروپا)، در جنوب غربی آسیا واقع شده است و با مساحتی به وسعت ۲,۲۴۰,۰۰۰ کیلومتر مربع، هشتاد درصد کل مساحت شبه جزیره عرب را تشکیل می‌دهد. از طرف شمال با کشورهای اردن، عراق و کویت، از طرف جنوب با عمان و یمن، از طرف شرق با خلیج عربی [فارس]، بحرین، قطر و امارات عربی متحده و از طرف غرب با دریای سرخ هم مرز است. این کشور هم مرکز دنیای اسلام و هم مرکز دنیای عرب به حساب می‌آید. اسلام بیش از ۱۴۰۰ سال پیش در این شبه جزیره ظهور کرد و متعاقب آن در سراسر جهان گسترش یافت. در این پادشاهی اماکن مقدسی وجود دارد که میلیون‌ها مسلمان از سراسر جهان برای زیارت به آن جا می‌آیند.

* "Social Insurance System of the Kingdom of Saudi Arabia", *International Social Security Review*, Vol. 50, 3197.

پادشاهی سعودی در نتیجه برنامه‌های عمرانی و پنج‌ساله بلندپروازانه خود اخیراً شاهد پیشرفت جامعی بوده است. تاکنون پنج برنامه پنج‌ساله به اتمام رسیده و ششمین برنامه در حال اجرا است. پادشاهی عربستان در نتیجه اجرای برنامه‌های مزبور از نظر برنامه‌ریزی شهری، خدمات عمومی، فرودگاه‌ها، ارتباطات و مخابرات، هتل‌ها، بهداشت و درمان، آموزش و پرورش، صنعت و کشاورزی به یک کشور مدرن تبدیل شده است.

این کشور حدود هفده میلیون نفر جمعیت دارد که از این تعداد تقریباً ۱۲/۵ میلیون نفر اتباع عربستان سعودی هستند و ۴/۵ میلیون نفر افراد مهاجر با تابعیت‌های گوناگون که به اجرای طرح‌های عمرانی اشتغال دارند. مردم به فعالیت‌های مختلف اقتصادی از قبیل کشاورزی، تجارت، مرتع‌داری، ماهیگیری و به‌ویژه صنایع نفت و غذایی مشغول هستند. عربستان سعودی کشوری پادشاهی است. دولت مرکزی، شورای دولتی به نمایندگی از طرف تمامی طبقات شهروندان و شوراهاى منطقه‌ای و محلی پادشاه را یاری می‌کنند.

زمینه تاریخی بیمه اجتماعی در عربستان سعودی. بیمه اجتماعی، به مفهوم نوین آن در سال ۱۳۸۹ هجری قمری (۱۹۶۹ میلادی) تشکیل شد. ولی مفاهیم و اهداف آن در تاریخ کهن اسلام ریشه دارد.

بر پایه تعالیم اسلامی که حاکم را به تضمین همبستگی اجتماعی ملزم می‌سازد، اولین مقرری بازنشستگی کهنسالی حدود ۱۴۰۰ سال پیش (در ابتدای برقراری حکومت اسلامی) از سوی خلیفه عمر بن الخطاب، به یک پیرمرد نابینای یهودی پرداخت شد. وی همچنین مقرر کرده بود در چارچوب همبستگی اجتماعی به هر کودک برحسب سن او مقرری و مزایای دیگر پرداخت شود. حکام مسلمان بعدی همین روش را دنبال کردند. این‌گونه حقوق بازنشستگی و کمک‌های مالی از بیت‌المال (که امروز خزانه‌داری دولتی نامیده می‌شود) پرداخت می‌شد و سرمایه آن از طریق زکات تأمین می‌شد که دین اسلام بر منابع مازاد اغنیا با نرخ ۲/۵ درصد در سال وضع کرده است. اگر پول زکات برای این منظور کافی نبود، از اغنیا خواسته می‌شد کمک‌های بیش‌تری پرداخت کنند. بعدها، قبل از برقراری نظام بیمه اجتماعی، بر طبق قانون کار و کارگر مبالغ زیاد و خسارت‌های کلانی برای صدمات شغلی پرداخت می‌شد. در حقیقت اصول

همبستگی اجتماعی به اتکای برنامه‌های گوناگون و یا نظام‌های قبیله‌ای به اجرا در آمده‌اند. به‌علاوه، دین اسلام به‌عنوان یک اصل کلی شخصی را که به شخص دیگری آسیب برساند ملزم به پرداخت دیه کرده است. مقدار این مبلغ کلان از سوی حاکم تعیین می‌شود. و هرچند وقت یک‌بار برحسب قدرت خرید پول تغییر می‌یابد.

نظام موجود بیمه اجتماعی و برنامه‌های مربوط به آن. قانون بیمه اجتماعی سعودی چارچوب کلی بخش‌های بیمه اجتماعی را که در این کشور دایر شده‌اند و یا نهایتاً در آینده مطرح خواهند شد مشخص می‌سازد. این قانون جزئیات مربوط به دو بخش سوانح شغلی (برای بیمه در برابر آسیب‌های شغلی و بیماری‌های ناشی از کار) و مقرری سالیانه (برای بیمه بازنشستگی، ازکارافتادگی و بازماندگان) را که پیش از همه دایر شده بودند، در بر می‌گیرد.

قانون مزبور همچنین تصریح می‌کند که شورای وزیران می‌تواند تصمیم بگیرد که شعبه‌های دیگری از بیمه اجتماعی را نیز دایر کند؛ از جمله پرداخت خسارت برای ناتوانی موقت به دلیل بیماری یا حاملگی، اعانه به خانواده، مقرری ایام بیکاری و هرگونه پرداخت دیگری که در حیطه تأمین اجتماعی قرار می‌گیرد. ولی هیچ تصمیمی برای اجرای این‌گونه برنامه‌ها اتخاذ نشده است چراکه هیچ نیاز فوری برای آن‌ها وجود نداشته است.

ویژه‌گی‌های نظام بیمه اجتماعی

قانون بیمه اجتماعی به موجب فرمان سلطنتی شماره م- ۲۲ مورخ ۱۳۸۹/۹/۶ هجری قمری (برابر با ۱۵ نوامبر ۱۹۶۹) تصویب شد. یکی از کارشناسان سازمان بین‌المللی کار در تهیهٔ پیش‌نویس قانون مزبور همکاری داشته است. نظام بیمه اجتماعی^۱ نظامی است متکی بر درآمدهای خود که عمدتاً برپایهٔ پرداخت‌های مستخدمین و کارفرمایان با نرخ‌های تعیین‌شده از سوی قانون مزبور، درآمد حاصله از سرمایه‌گذاری صندوق‌های ذخیرهٔ نظام تأمین اجتماعی، یارانهٔ سالانهٔ تعیین‌شده در بودجهٔ عمومی برای جبران کسری ناشی از پرداخت‌های بیمه، و دیگر اشکال درآمد، کار می‌کند.

1. Social Insurance System (SIS)

صندوق بیمه اجتماعی از نظر درآمدها، از بودجه عمومی مستقل است. این صندوق توسط یک سازمان مستقل موسوم به سازمان عمومی بیمه اجتماعی^۱ اداره می‌شود و به موجب شرایط قیدشده در قانون بیمه‌های اجتماعی دارای هویت قانونی مستقل بوده و از استقلال مالی و اداری برخوردار است.

تمامی کارگران بخش خصوصی که عمدتاً در پادشاهی عربستان سعودی شاغل هستند و کارگران بخش دولتی که تابع برنامه‌های بازنشستگی دولت در مورد کارکنان کشوری و اعضای نیروهای مسلح نیستند، بدون توجه به سن یا جنسیت، تحت پوشش نظام بیمه اجتماعی قرار دارند. نظام مزبور در مراحل اولیه اجرایی، کارگران خارجی را همانند کارگران سعودی تحت پوشش قرار می‌داد. ولی در سال ۱۴۰۷ هجری قمری (۱۹۸۷ میلادی)، مقرر شد که پوشش بیمه‌ای کارگران خارجی تحت "شعبه مستمری سالانه"^۲ قطع شود ولی پوشش آن‌ها تحت "شعبه حوادث شغلی"^۳ حفظ گردد.

قوانین بیمه اجتماعی در هر دو بخش، یعنی شعبه مقرر سالانه و شعبه سوانح شغلی، اجباراً در مورد تمامی کارگرانی که حایز شرایط باشند، اعمال می‌شود.

قانون بیمه اجتماعی مرحله به مرحله مطابق با تسهیلات موجود به اجرا در می‌آید. وزیر کار و امور اجتماعی مراحل اجرای هر دو بخش بیمه را بنا به توصیه هیئت مدیره سازمان عمومی بیمه اجتماعی تعیین می‌کند. نظام بیمه اجتماعی در حال حاضر همه کارگران کارخانه‌هایی را که دارای ده کارگر یا بیش‌تر می‌باشند تحت پوشش قرار می‌دهد. بخش‌های دیگری از برنامه بیمه اجتماعی بنا بر تصمیم شورای وزیران می‌تواند به مورد اجرا گذاشته شود.

کارفرمایان و کارگران بیمه شده از طریق نمایندگان خود در هیئت مدیره که متشکل از یازده عضو است، در مدیریت سازمان عمومی بیمه اجتماعی شرکت دارند. از این یازده عضو سه نفر نماینده کارفرمایان و سه نفر نماینده کارگران‌اند.

قانون بیمه اجتماعی در مدیریت نظام بیمه، تلفیقی از تمرکز و عدم تمرکز را ممکن کرده

1. General Organization for Social Insurance (GDSI)

2. Annuities Branch

3. Occupational Hazards Branch

است. نگرش تمرکزگرایی که در تنظیم خط‌مشی اجرایی، جهت‌گیری، نظارت و پی‌گیری تجلی می‌یابد، از سوی هیئت مدیره و سازمان مرکزی بیمه اجتماعی که بخش‌های آن به صورت متمرکز عمل می‌کنند، اتخاذ می‌گردد. از سوی دیگر، عدم تمرکز در عملیات نظام بیمه اجتماعی بدین معنا است که این عملیات توسط دفاتر محلی سازمان عمومی بیمه اجتماعی با همکاری شبکه‌ای از شعبات بانک‌های محلی و خارجی صورت می‌گیرد که برای پرداخت نقدی مقرری بیمه به افراد ذی‌نفع در محل اقامت آنان گمارده شده‌اند.

هرگونه توافقی بین کارفرما و کارگر که آن دسته از امتیازات کارگران را که بر اساس نظام بیمه اجتماعی به رسمیت شناخته شده کاهش دهد، مردود است. همچنین، به‌استثنای حدی که مقررات در مورد دستمزدها تعیین کرده است، مقرری بیمه اجتماعی قابل انتقال یا انضمام نیست.

گستره پوشش بیمه

کارگران مزد و حقوق‌بگیر که برای یک یا چند کارفرما در بخش خصوصی کار می‌کنند، و همچنین کارمندانی که از برنامه‌های بازنشستگی خدمات کشوری یا لشکری بهره نمی‌گیرند، تحت پوشش نظام بیمه اجتماعی قرار دارند. هیچ کارگری به‌جز کارکنان آرامکو^۱، که قبل از اجرای نظام بیمه اجتماعی تحت پوشش برنامه‌های بازنشستگی و پرداخت خسارت آن شرکت قرار داشتند، از برنامه‌های بیمه اجتماعی خصوصی بهره ننگرفته است. پس از برقراری نظام بیمه اجتماعی، به آرامکو اجازه داده شد که همچنان به اجرای برنامه خود ادامه دهد. این برنامه به صورت یک برنامه مکمل در کنار امتیازات نظام بیمه اجتماعی قرار گرفته است.

افراد زیر تحت پوشش نظام بیمه اجتماعی قرار نمی‌گیرند:

● کارکنان دولت و اعضای نیروهای مسلح که تحت پوشش برنامه‌های کشوری و لشکری قرار دارند.

● کارکنان خارجی شاغل در نمایندگی‌های بین‌المللی، سیاسی یا نظامی.

- کارگران مزدبگیر شاغل در جنگل‌داری، مرتع‌داری و یا دیگر فعالیت‌های مشابه.
- کارگرانی که در دریا کار می‌کنند، از جمله ماهیگیران.
- خدمت‌کاران خانگی به‌جز رانندگان، سرایداران، مأموران آسانسور و باغبانان.
- صنعت‌کاران (شاغل در منازل).
- اعضای خانواده کارفرما از جمله همسر، پسر و برادران زیر بیست سال، دختران و خواهران مجرد و والدین.

مقرری‌های شعبه سوانح شغلی

این شعبه خطرات ناشی از حوادث شغلی را تحت پوشش قرار می‌دهد. قانون بیمه اجتماعی خدمات شغلی را که شامل کلیه حوادث مربوط به کار، سوانح جاده‌ای و بیماری‌های شغلی ناشی از انجام حرفه یا کار ویژه هستند، به قرار زیر تعریف کرده است:

حوادثی که در محل کار برای کارگران بیمه‌شده رخ می‌دهد. این حوادث شامل مواردی می‌شود که کارگران به دلیل نوع کار و یا در نتیجه انجام کار مربوطه، صرف‌نظر از علت یا علل این‌گونه حوادث، و در حین حضور در محل کار و در محدوده ساعات رسمی کار، دچار آن می‌شوند.

حوادثی که کارگر بیمه‌شده در حین انجام مأموریت دچار آن می‌شود. این موارد شامل حوادثی می‌شود که در حین سفر برای انجام وظیفه محوله از سوی کارفرما رخ می‌دهد.

حوادث جاده‌ای. این موارد شامل حوادثی می‌شود که در مسیر رفت و برگشت از محل زندگی تا محل کار و، یا در مسیر رفت و برگشت از محل کار تا محل صرف غذا رخ می‌دهند.

بیماری‌های شغلی. این موارد شامل بیماری‌هایی می‌شود که کارگر در نتیجه انجام کار یا حرفه‌ای به‌خصوص بدان مبتلا می‌شود. در فهرست بیماری‌های شغلی، این مشاغل و انواع بیماری‌های ناشی از اشتغال به آن نام برده شده است. بیماری شغلی یک آسیب شغلی به حساب می‌آید حتی اگر علائم آن پس از قطع استخدام و یا قطع اشتغال کارگر بیمه‌شده ظاهر شود.

برخورداری از مقرری بیمه سوانح شغلی. متعاقب یک آسیب شغلی بلافاصله پس از وقوع حادثه و یا بروز علائم بیماری شغلی، بدون آن‌که شخص آسیب‌دیده مجبور به گذراندن دوره

انتظار یا پشت‌سرگذاشتن حداقل دوره بیمه باشد، استفاده از مقرری امکان‌پذیر است. شخص آسیب‌دیده پس از ترک استخدام در جایی که دچار آسیب شده است، و در صورت وخیم شدن و یا مزمن شدن اوضاع و احوال وی که ناشی از آسیب‌دیدگی اولیه باشد، همچنان از دریافت مقرری بیمه برخوردار خواهد بود.

در ادامه مزایای اعطایی به شخص آسیب‌دیده و یا افراد تحت تکفل وی به دلیل آسیب شغلی تعریف می‌شود:

مراقبت‌های درمانی جامع. این مورد شامل کمک‌های اولیه‌ای می‌شود که بلافاصله پس از بروز حادثه، از سوی کارفرما تأمین می‌شود. همچنین شامل مراقبت‌های درمانی مورد نیاز و تعریف شده از سوی سازمان عمومی بیمه اجتماعی به شرح زیر می‌گردد:

- خدمات پزشکی عمومی و متخصصان پزشکی مانند دندانپزشک و خدمات مربوطه؛
  - معاینات پزشکی از هر نوع و تأمین دارو؛
  - اندام‌های مصنوعی یا هرگونه اتصالات جراحی که برای برطرف ساختن آسیب وارده لازم است، از جمله عینک، و حفظ و نگه‌داری و تعویض این قطعات در صورت لزوم؛
  - مراقبت‌های پزشکی از سوی سازمان عمومی بیمه اجتماعی در بیمارستان‌های وابسته به سازمان یا در داروخانه‌ها، کلینیک‌ها یا بیمارستان‌های خصوصی طرف قرارداد سازمان، به‌طور رایگان در اختیار فرد آسیب‌دیده قرار می‌گیرد. مراقبت‌های پزشکی بدون هیچ‌گونه محدودیت زمانی و تا زمانی که شرایط شخص آسیب‌دیده ایجاب کند، ارائه می‌شود.
- قانون مزبور به سازمان عمومی بیمه اجتماعی، اجازه می‌دهد تا مؤسسات مناسبی برای بازپروری و آماده‌سازی شخص آسیب‌دیده هم از نظر جسمانی و هم از نظر شغلی ایجاد نماید و همچنین کارگاه‌های ویژه‌ای برای استخدام افراد معلول که در کارهایی در بازار کار ناتوان هستند و افرادی که دچار آسیب‌های شغلی شده‌اند تأسیس کند.

مقرری روزانه. شخص بیمه‌شده‌ای که در اثر آسیب‌دیدگی شغلی موقتاً قادر به کار نیست در ازای هر روزی که در طول دوران معلولیت نتواند کار کند، از جمله ایام تعطیل و روزهای استراحت، مستحق دریافت مقرری روزانه خواهد بود که مقدار آن به نرخ ۷۵ درصد دستمزد

روزانه محاسبه خواهد شد. در صورتی که شخص بیمه شده به هزینه سازمان عمومی بیمه اجتماعی در یک مرکز درمانی تحت درمان قرار داشته باشد، این نرخ به پنجاه درصد کاهش خواهد یافت. تا زمانی که شخص معلول توانایی کاری خود را بازیابد، یا مورد درمان کامل قرار گیرد، یا وضعیت او به عنوان معلولیت دائمی تثبیت شود، مقرری روزانه همچنان پرداخت خواهد شد.

هزینه‌های حمل و نقل و اسکان. سازمان عمومی بیمه اجتماعی هزینه‌های رفت و برگشت اشخاص آسیب دیده از محل اقامت به مراکز درمانی را پرداخت می‌کند. اگر شرایط ایجاب کند که شخص آسیب دیده در یک مرکز درمانی دور از شهر محل اقامت تحت مداوا قرار گیرد و لازم باشد در آن شهر به منظور درمان اقامت گیرند، سازمان عمومی بیمه اجتماعی هزینه‌های اقامت و همچنین رفت و آمد و اقامت یک نفر همراه را در صورت لزوم حضور وی برای مراقبت از شخص آسیب دیده، تقبل خواهد کرد.

ازکارافتاده گی دائم کلی و جزئی. در صورت بروز معلولیت کامل و دائم ناشی از آسیب دیدگی شغلی، شخص آسیب دیده مستحق دریافت مقرری ماهانه‌ای (حق بازنشستگی) معادل با ۷۵ درصد میانگین دستمزد ماهانه در طول سه ماهه آخر ماقبل بروز سانحه، خواهد بود و مقدار چنین مقرری به هیچ وجه کم تر از ۲۵۰ ریال سعودی نخواهد بود. این مقدار حداقل، بنا به تصمیم هیئت مدیره سازمان عمومی بیمه اجتماعی در صورت بروز تغییرات در هزینه‌های زندگی، افزایش می‌یابد.

ازکارافتاده گی دائم جزئی. در صورت بروز معلولیت جزئی و دائمی یا نقص عضو ناشی از آسیب دیده گی ناشی از کار که معادل سی درصد یا بیشتر از سی درصد ازکارافتاده گی کامل باشد، شخص آسیب دیده مستحق دریافت مقرری ماهانه معادل با مبلغی برابر با حاصل ضرب درصد ازکارافتاده گی و مقدار مقرری قابل پرداخت برای ازکارافتاده گی کامل، به همان صورت است که گفته شد.

تعیین میزان معلولیت، و معاینه دوره‌ای. درجه ازکارافتاده گی ناشی از آسیب دیده گی ناشی از کار مطابق با جدول نرخ‌های معلولیت که برای هر یک از اعضای بدن تعیین شده مشخص

می‌گردد. برای این ارزیابی، ماهیت نقص عضو، وضعیت عمومی شخص آسیب‌دیده، سن، شغل، استعدادهای جسمانی و عقلانی و توانایی‌ها و خصوصیات حرفه‌ای وی مدنظر قرار می‌گیرد.

لازم است که شخص آسیب‌دیده در طول پنج سال اول دریافت مقرری، مورد معاینات پزشکی دوره‌ای قرار گیرد. اگر این معاینات، افزایش یا کاهش در میزان ازکارافتاده‌گی را نشان دهد، در آن صورت مقرری وی مورد تجدیدنظر قرار خواهد گرفت و میزان آن افزایش و یا کاهش خواهد یافت و یا شخص آسیب‌دیده با توجه به تغییرات حاصله در میزان ازکارافتاده‌گی، به جای مقرری یک مبلغ کلی دریافت خواهد کرد.

در پایان دوره پنج ساله مزبور، مقرری به صورت نهایی در خواهد آمد. ازکارافتاده‌گی، بنا به تصمیم شورای عالی پزشکی در سازمان عمومی بیمه اجتماعی تعیین می‌شود. شخص آسیب‌دیده می‌تواند در برابر هیئت استیناف پزشکی که در مقر مرکزی سازمان عمومی بیمه اجتماعی تشکیل می‌شود، علیه تصمیم مزبور تقاضای تجدیدنظر کند.

مقرری برای شخص مراقبت‌کننده. اگر مشخص شود که برای کمک در انجام فعالیت‌های روزانه شخص ازکارافتاده به یک مراقبت‌کننده نیاز است، تا پنجاه درصد مقدار اصلی مقرری ازکارافتاده‌گی به شخص بیمه‌شده پرداخت خواهد شد تا بتواند هزینه‌های مربوط به شخص مراقبت‌کننده را تأمین کند.

کمک عائله‌مندی. کسی که مقرری ازکارافتاده‌گی دریافت می‌کند و سرپرست خانواده است، مستحق دریافت مقرری خانواده خواهد بود که ده درصد مبلغ مقرری برای اولین فرد تحت تکفل و پنج درصد برای سایر اعضای خانواده تا حداکثر بیست درصد در نظر گرفته شده است. این مبلغ در صورت تغییر هزینه‌های زندگی، بنا به تصمیم هیئت مدیره سازمان عمومی بیمه اجتماعی افزایش می‌یابد.

غرامت مقطوع. در صورت معلولیت یا نقص عضو جزئی و دائمی ناشی از آسیب‌دیده‌گی ناشی از کار تا حداکثر ده درصد و حداقل سی درصد، شخص ازکارافتاده حق دریافت غرامت نقص عضو مقطوع به میزان ۳۶ برابر مقرری ماهانه برای ازکارافتاده‌گی جزئی و دائمی را دارد.

مقرری بازماندگان. در صورت مرگ شخص بیمه شده در اثر آسیب دیده گی ناشی از کار، اعضای خانواده تحت تکفل وی حق دریافت مقرری ماهانه برابر با مقدار مقرری معلولیت کامل دائمی خواهند داشت. از این مبلغ مقرری ماهانه، پنجاه درصد به بیوه متوفی و بیست درصد به هر یک از بازماندگان، شامل فرزندان ذکور، والدین، و برادران که به شرح زیر حائز شرایط لازم باشند، پرداخت خواهد شد:

● بیوه و دختران و خواهران مجرد متوفی؛

● پسران صغیر و برادران زیر بیست سال؛ پسر یا برادری که در یک مؤسسه آموزشی یا حرفه ای مشغول ادامه تحصیل باشد تا سن ۲۵ سالگی و یا تا زمانی که تحصیلات خود را به اتمام برساند (قبل از ۲۵ سالگی)، همچنان مقرری دریافت خواهد کرد. اگر پسر یا برادر نتواند کار کند، تا زمانی که کارکردن برایش امکان پذیر شود، مقرری دریافت خواهد کرد؛

● مادر؛

● پدر در صورتی که سن اش بیش از شصت سال باشد و قادر به کارکردن نباشد؛

لازم به یادآوری است کل مبلغ دریافتی توسط بازماندگان نباید بیش تر از مبلغ مقرری باشد.

مقرری یتیم. پسر، دختر، برادر یا خواهری که هر دو والدین خود را از دست داده باشد، سهم خود را از کل مقرری دریافت خواهد کرد.

کمک هزینه برای مراسم تدفین. اگر شخص بیمه شده بر اثر آسیب دیدگی شغلی فوت کند، یا اگر دریافت کننده مقرری معلولیت کامل دائمی فوت کند، کمک هزینه ای در اختیار شخصی که هزینه تدفین را تقبل خواهد کرد، قرار خواهد گرفت. مقدار این کمک هزینه بدون استثناء برای همه مناطق پادشاهی عربستان تعیین شده و تابع تغییرات شاخص هزینه زندگی خواهد بود.

کمک هزینه ازدواج. اگر بیوه، دختر یا خواهر شخص بیمه شده متوفی ازدواج کند، کمک هزینه ازدواج به مقدار هجده برابر مقرری ماهانه خود دریافت خواهد داشت که در آن صورت حق دریافت مقرری ماهانه از وی سلب خواهد شد.

مقرری‌های بیمه مستمری سالانه

این برنامه برای مواردی چون کهولت سن، ازکارافتادگی و مرگ تنظیم شده است. اگر حادثه‌ای که در بیمه‌نامه قید شده است برای شخص بیمه‌شده رخ دهد و در صورتی که او حداقل دوره بیمه را سپری کرده باشد و شرایط لازمی را که در قانون بیمه اجتماعی قید شده است داشته باشد، در آن صورت شخص بیمه‌شده (یا وارثان در صورت فوت وی) حق دریافت مستمری بازنشستگی را خواهد داشت. اما اگر حادثه‌ای که در بیمه‌نامه قید شده است رخ دهد، ولی شخص بیمه‌شده حداقل دوره بیمه (حق بیمه) برای دریافت مستمری سالانه را سپری نکرده باشد، وی (یا وارثان او) حق بیمه پرداختی را باز پس خواهد گرفت.

مستمری بازنشستگی و شرایط آن. شخص بیمه‌شده که بازنشسته می‌شود، برای این که مقرری بازنشستگی کهولت سن را دریافت کند باید:

- حداقل شصت سال سن داشته باشد؛
  - حداقل ۱۸۰ ماه حق بیمه پرداخت کرده باشد که می‌تواند به مقدار زیر تقلیل یابد:
  - ۱۲۰ ماه، شامل ۳۶ ماه متوالی در پنج سال قبل از ترک استخدام که طی آن حق بیمه پرداخت شده باشد؛ یا شصت ماه متوالی قبل از تاریخ ترک استخدام.
- ولی اگر در طول پنج سال پس از آن که بیمه‌شده تحت پوشش نظام بیمه اجتماعی قرار گرفت، با شصت سال سن یا بیش‌تر بازنشسته شود و دوره ۱۲۰ ماهه لازم را به اتمام نرسانده باشد، در آن صورت با استفاده از دوره قبلی استخدام، مستمری بازنشستگی به او پرداخت خواهد شد.

مستمری بازنشستگی معلولیت غیرشغلی و شرایط لازم. در صورتی که معلولیت غیرشغلی شخص بیمه‌شده، بنا به تصمیم هیئت پزشکی ذی‌ربط، مورد تأیید قرار گیرد و شرایط زیر را داشته باشد، در آن صورت شخص بیمه‌شده برای دریافت مستمری بازنشستگی معلولیت غیرشغلی واجد شرایط خواهد بود:

- شخص بیمه‌شده قبل از سن شصت سالگی دچار معلولیت شود؛
- معلولیت باعث ازکارافتادگی شخص بیمه‌شده شود و او نتواند حداقل یک سوم دستمزد قبلی

خود را در شغلی که داشته است و یا در شغل مشابهی که با توانایی‌ها، سن و استعدادهای جسمی، فکری و آموزش حرفه‌ای وی سازگاری دارد، تأمین کند؛

- از نظر پزشکی تأیید شده باشد که وضعیت معلولیت وی حداقل شش ماه به طول خواهد انجامید در این صورت وضعیت معلولیت برطبق همان مراحل‌ی که در برنامه سوانح شغلی قید شده است تعیین خواهد شد. شخص معلول تا سن شصت سالگی تحت معاینات پزشکی دوره‌ای قرار خواهد گرفت و پس از آن حق بازنشستگی معلولیت قطع خواهد شد؛
- شخص بیمه شده حداقل ۱۲۰ ماه بیمه (حق بیمه) را کامل خواهد کرد که ممکن است به مقادیر زیر تقلیل یابد:

شصت ماه که ۲۴ ماه از آن در طول سه ماه قبل از تاریخ ایجاد معلولیت باشد؛ یا سی ماه متوالی تا تاریخ ایجاد معلولیت.

روش محاسبه مقرری بازنشستگی. مستمری بازنشستگی پیری یا معلولیت به نسبت یک پنجاهم میانگین دستمزد ماهانه برای هر سال که حق بیمه پرداخت شده است، محاسبه می‌شود. فرمولی که برای این منظور به کار می‌رود به قرار زیر است:

مستمری بازنشستگی = تعداد سال‌هایی که حق بیمه پرداخت شده $\times$ $\frac{1}{10}$ میانگین دستمزد ماهانه در طول در سال آخر که حق بیمه پرداخت شده است.

حداقل مبلغ مستمری بازنشستگی معلولیت غیرشغلی. حداقل مبلغی که تجویز می‌شود چهل درصد میانگین دستمزد ماهانه‌ای است که برای محاسبه مستمری بازنشستگی مورد استفاده قرار می‌گیرد.

مستمری شخص مراقبت‌کننده. بازنشسته معلولی که به کمک دائم دیگران در انجام فعالیت‌های روزانه خود نیاز داشته باشد، همانند برنامه سوانح شغلی، برای شخص مراقبت‌کننده مستمری دریافت خواهد کرد.

کمک عاقله‌مندی. کسی که به سبب کهولت یا معلولیت مستمری دریافت می‌کند، برای افراد تحت تکفل خود نیز، طبق برنامه سوانح شغلی مستمری دریافت خواهد کرد.

حق مستمری بازماندگان. در صورت فوت شخص بیمه شده‌ای که شرایط لازم را برای

دریافت مستمری معلولیت دارد، یا در صورت فوت شخصی که مستمری کهولت سن یا معلولیت غیرشغلی دریافت می‌کند، افراد تحت تکفل وی، برطبق همان قوانین و شرایطی که در برنامه سوانح شغلی ذکر شد، واجد شرایط دریافت مستمری سالانه خواهند بود. به حق مستمری یتیم که قبلاً ذکر شد، در صورتی که وی شرایط لازم را داشته باشد، این حق مستمری نیز اضافه خواهد شد.

کمک هزینه برای مراسم تدفین. اگر شخصی که به سبب کهولت یا معلولیت مستمری دریافت می‌کند فوت کند، سازمان عمومی بیمه اجتماعی موظف است به شخصی که هزینه‌های تدفین را تقبل می‌کند، بدون هیچ‌گونه شرطی، برای مراسم تدفین کمک هزینه پرداخت کند. کمک هزینه مزبور در صورتی قابل پرداخت خواهد بود که در سال آخر شخص بیمه‌شده حداقل شش ماه حق بیمه پرداخت کرده باشد.

کمک هزینه ازدواج. بیوه، دختر یا خواهر بیمه‌شده‌ای که ازدواج کند طبق برنامه سوانح شغلی کمک هزینه ازدواج دریافت خواهد کرد.

حق استمرار برخوردار از بیمه. شخص بیمه‌شده‌ای که حداقل پنج سال کامل حق بیمه پرداخت کرده باشد و کار خود را ترک نماید و نتواند کار دیگری پیدا کند که دوره پرداخت حق بیمه بازنشستگی خود را کامل کند طبق شرایط مندرج در قانون بیمه می‌تواند درخواست کند تا با پرداخت سهم کارفرما و سهم خود از حق بیمه برای مدت باقی‌مانده، و مطابق با قوانین و مقرراتی که بنابر تصمیم شورای وزیران صادر می‌شود، همچنان تحت پوشش نظام بیمه اجتماعی قرار گیرد.

بازپرداخت حق بیمه. شخص بیمه‌شده‌ای که نتواند شرایط لازم را برای دریافت مستمری بازنشستگی احراز نماید، می‌تواند حق بیمه خود را بازپس بگیرد مشروط بر این که:

- سن‌اش شصت سال باشد و به مدت حداقل شش ماه بیکار مانده باشد؛ یا
- مبتلا به معلولیت غیرشغلی مطابق با شرح فوق شده باشد؛ یا
- فوت کند.

در همه موارد فوق، این شرط وجود دارد که حداقل دوازده ماه حق بیمه پرداخت شده باشد. محاسبات بازپرداخت. مبلغ بازپرداخت معادل است با جمع کل حق بیمه پرداخت شده به علاوه پنج درصد مبلغ کل که به صورت کمک بلاعوض پرداخت می شود.

بازماندگان واجد شرایط. مبلغ بازپرداخت حق بیمه به بیوه شخص بیمه شده متوفی، و در صورت نداشتن بیوه، به وارثان مذکور در زیر که شرایط دریافت مستمری یا مقرری بازنشستگی را مطابق با شرحی که در بالا ذکر آن رفت داشته باشند، به ترتیب زیر قابل پرداخت است:

- فرزندان (پسر و دختر)؛
- والدین، در صورت نداشتن فرزند؛
- برادران و خواهران، در صورت نداشتن فرزند و والدین.

تأمین بودجه

بودجه نظام بیمه اجتماعی از سوی کارفرمایان، کارگران و دولت تأمین می شود. حق بیمه کارفرما و کارمند منابع اصلی درآمد نظام بیمه هستند که توسط کارفرما به نسبت درصد ویژه ای از کل حقوق و دستمزد پرداختی ماهانه و در زمان معین به سازمان عمومی بیمه اجتماعی پرداخت می شود.

وضعیت مالی سازمان عمومی بیمه اجتماعی حداقل سالی یک بار مورد بازبینی قرار می گیرد. اگر نتایج این بازبینی نشانگر کسری باشد، در آن صورت دولت این کسری را جبران خواهد کرد.

منابع مختلف تأمین بودجه عبارت اند از:

حق بیمه در برنامه سوانح شغلی. حق بیمه به نرخ ثابت دو درصد دستمزد ماهانه کارگر است و منحصرأ توسط کارفرما قابل پرداخت است.

بنابر تشخیص رئیس سازمان عمومی بیمه اجتماعی، در صورتی که کارفرما نتواند اقدامات احتیاطی لازم برای حفاظت از کارگران در برابر حوادث شغلی را فراهم کند یا از قوانین و مقررات

ایمنی و بهداشتی شغلی متابعت نکند، این مبلغ به تدریج تا $\frac{2}{5}$ درصد و حداکثر تا چهار درصد افزایش می‌یابد.

حق بیمه در برنامه مستمری سالانه. حق بیمه به نرخ ثابت سیزده درصد دستمزد ماهانه کارگران است که هشت درصد آن را کارفرما و پنج درصد دیگر را کارگر می‌پردازد. در صورتی که کارفرما هر دو مبلغ حق بیمه را به موقع پرداخت نکند، موظف است مبلغی معادل دو درصد حق بیمه پرداخت نشده بابت هر ماه تأخیر پرداخت کند.

یارانه دولت. دولت ملزم است در بودجه عمومی یارانه سالانه منظور دارد. مقدار این یارانه از سوی وزیر کار و امور اجتماعی در مقام وزیر ذی‌ربط در اعمال نظارت بر سازمان عمومی بیمه اجتماعی پیشنهاد می‌شود.

سود سرمایه‌گذاری. سودی که از سرمایه‌گذاری منابع مالی بیمه در شرکت‌های اقتصادی متعدد به دست آید، به درآمدهای نظام بیمه اجتماعی اضافه خواهد شد.

هزینه‌های اداری

هر یک از دو بخش بیمه، دارای مدیریت و حساب‌های جداگانه‌ای هستند. هیئت مدیره سازمان عمومی بیمه اجتماعی سهم هزینه‌های اداری هر یک از دو بخش را به آن بخش از بیمه واگذار می‌کند، مشروط بر این که هزینه‌های اداری سازمان از هشت درصد درآمدهای حاصله از حق بیمه پرداختی از سوی کارفرمایان و کارگران بیمه‌شده بیش تر نشود.

مدیریت

نظام بیمه اجتماعی به دو روش متمرکز و غیرمتمرکز اداره می‌شود. تنظیم خط‌مشی و صدور مقررات و قوانین و آیین‌نامه از سوی هیئت مدیره و رئیس سازمان عمومی بیمه اجتماعی و با همکاری بخش‌های ذی‌صلاح در سازمان مرکزی صورت می‌گیرد. ولی اجرای واقعی نظام بیمه اجتماعی و ارتباط مستقیم با کارفرمایان و کارگران به عهده هفده دفتر محلی سازمان است که در شهرهای اصلی عربستان مستقر هستند و به جمع‌آوری حق

بیمه و پرداخت مقرری به بیمه‌شدگان، با استفاده از رایانه‌های مجهز به نرم‌افزارها و سخت‌افزارهای جدید می‌پردازند. رایانه‌های تمامی دفاتر به رایانه اداره مرکزی در مقر سازمان وصل بوده و پایانه‌هایی در اختیار آنان قرار دارد که از طریق این پایانه‌ها، داده‌های مربوط به کارفرمایان و کارگران را وارد رایانه کرده، آن‌ها را پردازش می‌کنند و داده‌های لازم را دریافت می‌کنند. شبکه‌ای از میکروفیلم نیز به این منظور در اختیار آنان قرار دارد. به علاوه، استفاده از این‌گونه فن‌آوری به سازمان عمومی بیمه اجتماعی این امکان را داده است که عملیات مالی را خودکار کرده و با تعدادی از بانک‌های محلی و خارج از کشور در پرداخت مقرری بیمه اجتماعی به افراد ذی‌نفع در محل اقامت آنان همکاری کند.

اصلاحات آینده

طی پنج سال گذشته هیچ‌گونه تغییری در نظام بیمه اجتماعی به‌وجود نیامده است. ولی سازمان عمومی بیمه اجتماعی بر نتایج عملیات نظام مزبور، مشکلات اجرایی که نیاز به بهبود دارند، و نظرات و پیشنهادات چاپ شده در روزنامه‌ها و مجلات، توجه ویژه‌ای داشته است. سازمان عمومی بیمه اجتماعی متقاعد شده است که باید نظام بیمه اجتماعی جدیدی به منظور دستیابی به اهداف و شرایط زیر به وجود آید:

- افزایش نسبت جمعیتی که از مقرری ماهانه بهره می‌گیرند؛
- گسترش دامنه پوشش، به‌ویژه در برنامه مقرری سالانه، به اقشار دیگری به غیر از کارمندان، از قبیل صاحبان جزف و خویش فرما؛
- بهبود کلی سطح مقرری سالانه و دستمزد؛
- تلاش برای هم سطح کردن مقرری‌های پرداختی تحت نظام بیمه اجتماعی با برنامه بازنشستگی دولتی که کارکنان بخش دولتی را تحت پوشش قرار می‌دهد؛
- ایجاد تعادل بین مقرری و حق بیمه پیشنهادی قابل پرداخت برای حفظ وضعیت مالی نظام بیمه اجتماعی.

جدول ۱. توزیع منطقه‌ای افراد بیمه‌شده در بخش دولتی و بخش خصوصی تا پایان سال ۱۴۱۵ هجری قمری (۱۹۹۵ میلادی)

منطقه	تعداد بیمه‌شدگان		٪		تعداد بیمه‌شدگان	تعداد بیمه‌شدگان		٪		تعداد بیمه‌شدگان	٪
	تعداد	٪	تعداد	٪		تعداد	٪	تعداد	٪		
مرکزی	۱۴,۰۶۲	۳۳/۲	۱۱۱,۱۰۰	۴۰/۵	۱۲۵,۱۶۲	۳۹/۵	۶۴۵,۱۱۸	۲۹/۶	۷۷۰,۲۸۰	۳۰/۹	
غربی	۱۴,۱۷۹	۳۳/۵	۱۰۲,۸۹۷	۳۷/۶	۱۱۷,۰۷۶	۳۷/۰	۶۶۵,۹۲۰	۳۰/۶	۷۸۲,۹۹۶	۳۱/۴	
شرقی	۱۳,۱۰۲	۳۱/۰	۲۹,۸۱۸	۱۰/۹	۴۲,۹۸۰	۱۳/۶	۷۳۵,۴۹۴	۳۳/۸	۷۷۸,۴۷۴	۳۱/۲	
جنوبی	۹۷۱	۲/۳	۳۰,۳۳۹	۱۱/۰	۳۱,۳۱۰	۹/۹	۱۳۲,۰۲۱	۶/۰	۱۶۲,۳۳۱	۶/۵	
جمع کل	۴۲,۳۱۴	۱۰۰/۰	۲۷۴,۱۱۴	۱۰۰/۰	۳۱۶,۴۲۸	۱۰۰/۰	۲,۱۷۸,۵۵۳	۱۰۰/۰	۲,۴۹۴,۹۸۱	۱۰۰/۰	
درصد					۱۲/۷		۸۷/۳		۱۰۰/۰		

جدول ۲. توزیع افراد بیمه شده برحسب فعالیت اقتصادی و گروه سنی
تا پایان سال ۱۴۱۵ هجری قمری (۱۹۹۵ میلادی)

گروه سنی

فعلیت اقتصادی	%	جمع کل	نامشخص	۶۰-۶۴	۵۵-۵۹	۵۰-۵۴	۴۵-۴۹	۴۰-۴۴	۳۵-۳۹	۳۰-۳۴	۲۵-۲۹	۲۰-۲۴	۱۵-۱۹
کشاورزی و ماهیگیری	۰/۵	۱۱۰۴۲۳	۲۵۰	۵۰۰	۷۶۹	۱۰۱۴۵	۲۰۱۱۹	۲۰۷۴۱	۲۰۰۴۵	۸۳۵	۳۳۶	۱۶۳	
مدن و رقت	۳/۸	۹۵۳۴۴	۱۰۰۸۳	۲۰۸۸۸	۵۶۱۸	۶۲۹۹	۱۰۰۵۶۱	۱۶۰۲۱	۲۲۰۲۱۴	۱۷۰۸۲۸	۷۰۸۱	۲۰۹۰۵	
صنعت	۵/۴	۱۳۴۰۱۰	۶۰۳۶۶	۵۰۰۱۶	۹۰۷۸۴	۱۴۰۱۵	۲۲۰۳۶۶	۲۹۰۲۴	۲۱۰۲۵۶	۱۰۰۰۴۰۴	۸۰۱۱۲	۴۰۰۰۴	
آب و برق	۲/۷	۶۶۶۹۹	۱۰۲۸۶	۱۰۹۱۳	۲۰۳۱۷	۶۰۲۵۵	۱۰۰۰۵۴	۱۳۰۹۹۷	۱۲۰۶۹۴	۷۴۰۰۹	۳۰۸۴۹	۱۰۲۹۳	
ساختن	۵۲/۱	۱۰۳۰۰۵۶	۶۶۳۸۸	۶۹۰۷۸۲	۶۰۰۹۷۶	۱۷۰۲۱۷	۳۳۷۰۲۵۴	۳۳۷۰۲۵۴	۱۷۸۰۷۰۰	۳۳۰۶۱۲	۷۰۹۳۷	۴۰۱۴۶	
تجارت و حملاری	۱۱/۵	۲۸۷۰۵۹۶	۱۱۰۵۵۸	۹۰۷۹۶	۱۰۰۸۷۱	۲۰۰۶۶۹	۶۹۰۸۰۲	۵۱۰۱۹۹	۱۶۰۹۴۵	۵۳۰۹۰۰	۷۰۶۲۹	۳۰۷۲۹	
حمل و نقل و مخابرات	۴/۱	۱۰۳۰۵۱۰	۴۰۸۳۴	۵۰۳۹۶	۵۵۵۸۱	۱۲۰۸۷۶	۱۷۰۶۷۴	۲۱۰۳۸۴	۱۵۰۰۹۴	۶۰۱۷۰	۳۰۲۵۳	۱۰۲۸۱	
امور مالی و مستقات	۴/۳	۱۰۷۰۱۰۹	۲۰۰۰۸	۴۰۰۰۳	۴۰۰۱۹	۱۰۰۰۵۸	۱۵۰۰۵۷	۱۲۰۸۹۴	۱۶۰۷۵۸	۱۸۰۶۰	۹۰۶۶۰	۳۰۷۱۹	
خدمات اجتماعی	۵/۶	۲۸۸۰۶۲۲	۱۷۰۷۲۵	۳۳۰۰۰۹	۲۲۰۰۹۷	۳۳۰۰۰۳	۴۳۰۰۰۵	۵۵۰۴۴۹	۶۵۰۰۰۹	۶۵۰۰۰۹	۳۲۰۰۹۴	۱۵۰۱۲۹	
نامشخص	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
جمع کل	۱۰۰/۰	۲۰۴۹۴۹۸۱	۹۰۰۰۸۸	۱۱۴۰۰۰۳	۲۱۶۰۸۱۹	۳۰۰۰۹۷۸	۴۲۹۰۴۰۰	۵۵۴۰۵۵۸	۷۸۴۰۱۶۱	۱۵۰۰۸۲۶	۸۰۰۲۵۸	۳۶۰۳۶۹	
درصد	۱۰۰/۰	۳/۶	۴/۶	۸/۷	۱۲/۱	۱۵/۴	۲۲/۲	۲۲/۲	۱۵/۴	۶/۱	۳/۲	۱/۵	

تک نگار
و حقوق

